

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

288

Spółeczna odpowiedzialność organizacji

W poszukiwaniu paradygmatów, metodologii i strategii

Redaktorzy naukowci

Zdzisław Pisz

Magdalena Rojek-Nowosielska

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-369-4

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Tomasz Brzozowski , Zrównoważony rozwój i społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jako fundamenty nowego modelu biznesowego	11
Ewa Gluszek , Wykorzystywanie inicjatyw społecznych w budowaniu atrybutów dobrej reputacji przedsiębiorstwa	22
Ewa Jastrzębska , Społeczna odpowiedzialność liderów CSR w Polsce – wyniki badań.....	37
Stanisław Kamiński , Zawodność rynku a odpowiedzialna realizacja zadań publicznych przez przedsiębiorstwa	49
Katarzyna Klimkiewicz , Wizerunek przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego – analiza treści komunikatów	57
Janusz Kroik, Jan Skonieczny , Oblicza odpowiedzialności społecznej w strategii przedsiębiorstwa	70
Alicja Krzepicka, Jolanta Tarapata , Strategia CSR, czyli tworzenie wspólnej wartości	84
Paweł Kuźbik , Strategiczna mapa interesariuszy klubu piłkarskiego	95
Ewa Mazur-Wierzbicka , Ekologiczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w ramach CSR – korzyści dla przedsiębiorców	106
Dominika Mirońska, Piotr Zaborek , Analiza wrażliwości polskich nabywców indywidualnych na działania z zakresu marketingu społecznego podejmowane przez wytwórców dóbr i usług konsumpcyjnych	115
Aleksandra Paszkiewicz , Raportowanie zintegrowane jako przejaw ewolucji sprawozdawczości finansowej	126
Adrian Pyszka , Tworzenie społecznie odpowiedzialnych innowacji (SOI) z perspektywy kosztów transakcyjnych.....	138
Marcin Ratajczak , Ekorozwój jako podstawa odpowiedzialnego biznesu (CSR) w obszarze środowiska naturalnego	151
Janusz Reichel , <i>Homoresponsabilis</i> – edukacja globalna na rzecz społecznej odpowiedzialności w szkolnictwie zawodowym.....	160
Piotr Rogala , Raporty społeczne – doświadczenia i dylematy.....	173
Agata Rudnicka , Rynek FairTrade w wybranych krajach Unii Europejskiej .	182
Ewa Stawicka , Znaczenie kodeksów etycznych w małych i średnich przedsiębiorstwach	190
Magdalena Stefańska , Podstawy teoretyczne i ewolucja pojęcia społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR)	198

Dorota Teneta-Skwiercz , Istota i zasady funkcjonowania funduszy odpowiedzialnego inwestowania.....	212
Monika Wilewska , CSR przedsiębiorstw dużych i z sektora MSP – podobieństwa i różnice	224
Przemysław Wolczek , Raportowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w Polsce.....	234
Adam Zawadzki , Outsourcing w koncepcji społecznej odpowiedzialności organizacji.....	249
Halina Zboroń , CSR – ku nowemu paradygmatowi.....	259

Summaries

Tomasz Brzozowski , Sustainable development and corporate social responsibility as the basis for new business model	21
Ewa Głuszek , Social initiatives in building key ingredients of star-quality corporate reputation	36
Ewa Jastrzębska , Social responsibility of CSR leaders in Poland – results of research	48
Stanisław Kamiński , Market failure and responsible public tasks performance by enterprises	56
Katarzyna Klimkiewicz , Image of a socially responsible firm – results of a content analysis.....	69
Janusz Kroik, Jan Skonieczny , Faces of social responsibility in corporate strategy	83
Alicja Krzepicka, Jolanta Tarapata , CSR strategy as common value creation	94
Paweł Kuźbik , Strategic stakeholder’s map of sports organizations.....	105
Ewa Mazur-Wierzbicka , Environmental responsibility in CSR – benefits for the entrepreneurs.....	114
Dominika Mirońska, Piotr Zaborek , Analysis of Polish consumers’ sensitivity to the cause related marketing activities undertaken by producers of consumer goods and services	125
Aleksandra Paszkiewicz , Integrated reporting as an aspect of financial reporting evolution	137
Adrian Pyszka , Creating Socially Responsible Innovations considering transaction costs	150
Marcin Ratajczak , Sustainability as the basis of responsible business (CSR) in the environmental area.....	159
Janusz Reichel , <i>Homoresponsabilis</i> – global education for social responsibility in vocational education.....	172
Piotr Rogala , Social responsibility reports – experiences and dilemmas.....	181

Agata Rudnicka , FairTrade market in old and new EU countries	189
Ewa Stawicka , Meaning of ethical codes in small and medium enterprises ...	197
Magdalena Stefańska , Theoretical background and evolution of the definition of CSR	211
Dorota Teneta-Skwiercz , Essence and rules of SRI's performance	223
Monika Wilewska , CSR in SMEs and in large enterprises – similarities and differences.....	233
Przemysław Wolczek , Corporate Social Responsibility reporting in Poland	248
Adam Zawadzki , Outsourcing in the concept of corporate social responsibility	258
Halina Zboroń , CSR – towards the new paradigm	270

Marcin Ratajczak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

EKOROZWÓJ JAKO PODSTAWA ODPOWIEDZIALNEGO BIZNESU (CSR) W OBSZARZE ŚRODOWISKA NATURALNEGO*

Streszczenie: Zarówno w literaturze, jak i nauce o CSR wyróżnia się najczęściej kilka obszarów zaangażowania firm, takich jak: rynek, miejsce pracy, społeczeństwo czy środowisko. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie ekorozwoju jako podstawowego aspektu w ramach odpowiedzialnego biznesu w obszarze środowiska naturalnego. W drugiej części artykułu przedstawione zostaną także wybrane systemy zarządzania środowiskowego, takie jak: Program Czystszej Produkcji, Program europejskiego ekorozwoju i audytów środowiskowych EMAS oraz standardy ISO serii 14001, które odgrywają bardzo ważną rolę we współczesnej gospodarce w ramach ochrony środowiska naturalnego oraz działań podejmowanych w tym zakresie.

Słowa kluczowe: odpowiedzialny biznes, przedsiębiorstwo, środowisko, strategia CSR, ekorozwój.

1. Wstęp

Od pewnego czasu można zaobserwować rosnące zainteresowanie koncepcją zarządzania biznesem, polegającą na świadomym działaniu zorientowanym nie tylko na zysk finansowy oraz aspekty ekonomiczne, ale także na szeroko rozumiane interesy społeczne i ekologiczne. Koncepcja ta, zbudowana na fundamencie etyki, opiera się na rozumieniu, że działania przedsiębiorstwa dotyczą nie tylko właścicieli, menedżerów, pracowników i akcjonariuszy, ale także klientów i inne podmioty, na które organizacja wywiera bezpośredni oraz pośredni wpływ. Wspomniana koncepcja funkcjonuje pod nazwą społecznej odpowiedzialności biznesu CSR (*Corporate Social Responsibility*) czy szerzej CR (*Corporate Responsibility*), czyli odpowiedzialności w biznesie. Warto podkreślić, że zdobywa ona coraz większą popularność nie tylko w środowiskach akademickich, ale również w biznesowych¹.

* Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2010-2012 jako projekt badawczy nr N N114 165638.

¹ M. Ratajczak, J. Wołoszyn, E. Stawicka, *Społeczna odpowiedzialność małych i średnich przedsiębiorstw agrobiznesu z obszarów wiejskich*, Wyd. SGGW, Warszawa 2012, s. 5-6.

W literaturze współczesnej możemy odnaleźć wiele definicji określających społeczną odpowiedzialność biznesu. Zjawisko to ma charakter wielowymiarowy, a na jego ostateczny kształt wpływa wiele czynników, w tym m.in. globalizacja gospodarki, wzrost konkurencyjności, rozwój mediów, a także wzrost świadomości społecznej. Organizacje międzynarodowe, branżowe oraz przedsiębiorstwa podejmują także próby określenia standardów CSR, opracowując własne kodeksy etyczne i politykę odpowiedzialności.

Ogólnie ujmując, społeczna odpowiedzialność biznesu (przedsiębiorstw, organizacji) to koncepcja, według której przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy².

Podejście takie oznacza, że bycie odpowiedzialnym to nie tylko spełnianie przez organizacje biznesowe (przedsiębiorstwa) wszystkich wymogów formalnych i prawnych, ale oprócz tego również zwiększone inwestycje w zasoby ludzkie, w ochronę środowiska naturalnego i relacje z interesariuszami, którzy mogą mieć rzeczywisty wpływ na efektywność działalności gospodarczej prowadzonej przez te podmioty. Należy podkreślić, że tego rodzaju wydatki trzeba traktować jako inwestycję, a nie jako koszty przedsiębiorstwa³.

Zarówno w nauce o CSR, jak i w literaturze wyróżnia się najczęściej kilka obszarów zaangażowania firm, takich jak: rynek, miejsce pracy, społeczeństwo oraz środowisko naturalne. Każdy z tych obszarów skupia się na innej dziedzinie działalności danego przedsiębiorstwa, realizowany jest według innych wytycznych oraz zasad i skierowany jest do innej grupy interesariuszy firmy.

Obszar środowiska naturalnego oznacza przede wszystkim efektywne wykorzystanie zasobów oraz zarządzanie odpadami i zanieczyszczeniami za pomocą urządzeń sprzyjających ochronie środowiska, a także oznakowanie ekologiczne i metody produkcji czy technologie przyjazne dla milczącego interesariusza, jakim jest właśnie środowisko naturalne. Duże podmioty gospodarcze coraz częściej stosują zintegrowane systemy zarządzania środowiskowego, sektor MŚP nie może pozostawać w tyle. Małe i średnie przedsiębiorstwa na pewno muszą sprostać o wiele trudniejszym wyzwaniom w zakresie ochrony środowiska naturalnego, a także prawodawstwa, niż korporacje.

Przedsiębiorstwa wywierają wpływ na środowisko naturalne poprzez m.in. takie działania, jak:

- mało wydajne lub niezrównoważone zużycie zasobów naturalnych,
- brak monitoringu poziomu emisji gazów cieplarnianych,
- brak nadzoru nad poziomem emisji zanieczyszczeń mających negatywny wpływ na powietrze, wodę czy glebę,
- stosowanie przez długi czas niebezpiecznych środków chemicznych⁴.

² www.fob.org.pl/co-to-jest-csr.htm (16.07.2012).

³ M. Rybak, *Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 2004, s. 39.

⁴ Raport Odpowiedzialny biznes w Polsce. Dobre praktyki, Warszawa 2008, s. 14-38.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie ekorozwoju jako podstawowego aspektu w ramach odpowiedzialnego biznesu w obszarze środowiska naturalnego. W drugiej części artykułu przedstawione zostaną także wybrane systemy zarządzania środowiskowego, takie jak: Program Czystszej Produkcji, Program europejskiego ek zarządzania i audytów środowiskowych EMAS oraz standardy ISO serii 14001, które odgrywają bardzo ważną rolę we współczesnej gospodarce w ramach ochrony środowiska naturalnego oraz działań podejmowanych w tym zakresie.

2. Ekorozwój jako podstawa CSR w obszarze środowiska naturalnego

We współczesnej gospodarce bardzo istotne znaczenie dla sfery produkcji ma to, że ze środowiska naturalnego czerpie potrzebne zasoby niezbędne do wytwarzania dóbr i usług. Znaczna część tych zasobów jednak to zasoby nieodnawialne, które wcześniej czy później się wyczerpują. Z kolei inne, żeby się odnowiły, potrzebują wiele lat, a także świadomych działań wspierających. Ludność staje więc przed obowiązkowym wyborem sposobu racjonalnego zagospodarowania wszystkich zasobów dostępnych w gospodarce.

Jednym z najlepszych sposobów ochrony środowiska naturalnego jest ciągłe dbanie o niezaburzenie warunków niezbędnych do istnienia i rozwoju przyrody. Skutki uboczne wynikające z działalności człowieka, a głównie z działalności przemysłowej, wprowadzają do globalnego ekosystemu najpoważniejsze zagrożenia. Są to zazwyczaj zanieczyszczenia przekraczające dopuszczalną pojemność asymilacyjną środowiska przyrodniczego, czyli zdolność do neutralizacji i wchłaniania odpadów poprzez poszczególne ekosystemy, tak by dotychczasowy stan środowiska nie uległ pogorszeniu⁵.

Wielu przedsiębiorców, polityków oraz działaczy gospodarczych i ekonomistów opowiedziało się za ideą zrównoważonego rozwoju, w Polsce znanego jako ekorozwój. Do podjęcia takiej decyzji skłoniła ich znajomość obecnego stanu środowiska naturalnego, a także konsekwencje wynikające z pozostawania przy dotychczasowym stylu życia. Jedną z najprostszych definicji ekorozwoju to zrównoważony rozwój gospodarczy. To właśnie dzięki niemu możemy przekazywać ziemię naszym dzieciom w stanie nie gorszym, niż odziedziczyliśmy ją po naszych rodzicach⁶. Bardzo ważne jest także to, by przy zaspokajaniu potrzeb materialnych współczesnego społeczeństwa nie stawiać pod znakiem zapytania szansa na normalne życie

⁵ A.B. Carroll, *Business and Society: Ethics and Stakeholder Management*, College Division South, Ohio 1993, s. 328.

⁶ B. Piontek, *Rozwój zrównoważony i trwały w miernikach i systemach sprawozdawczości*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji, Bytom 2002, s. 8.

przyszłych pokoleń. Takie gospodarowanie ekolodzy nazywają wzrostem gospodarczym, którego koszt da się znieść⁷.

Precyzując ekorozwój, można stwierdzić, że w sferze produkcyjnej jest to rozwój, w którym procesy są zoptymalizowane pod kątem minimalizacji zużycia energii, surowców oraz wody, a także minimalizacji presji wywieranej na środowisko. Wytwarzane produkty są natomiast rzeczywiście potrzebne ludziom, są trwałe oraz wysokiej jakości. W sferze społecznej jest to również zmiana stylu życia ukierunkowana na szersze korzystanie z usług niematerialnych, m.in. z kultury, nauki i sztuki oraz rozrywki i krajoznawstwa, w stosunku do stanu obecnego, preferującego konsumpcję i mnożenie dóbr materialnych. Zmiana taka jest więc zmianą z „więcej mieć” na „bardziej być”⁸.

Idea ekorozwoju to na pewno nie jest sprzeczność ze wzrostem dobrobytu, lecz zwrócenie uwagi na konieczność optymalizacji gospodarki oraz potrzebę dowartościowania sfery duchowej życia człowieka. Ekorozwój oparty jest zazwyczaj na trzech filarach: ekonomicznym obrazującym wzrost gospodarczy, społecznym związanym z poprawą jakości życia oraz ekologicznym odnoszącym się do środowiska naturalnego i jego ochrony. Dlatego bardzo ważne jest właściwe kształtowanie proporcji między trzema rodzajami kapitału: ekonomicznego, ludzkiego oraz przyrodniczego⁹.

Ekorozwój jest zatem alternatywą dla dotychczasowego modelu gospodarowania, który propaguje nieograniczony wzrost konsumpcji. W rzeczywistości wiele państw, w tym również Polska, do swoich ustaw i uregulowań wpisało potrzebę rozwoju zrównoważonego. Zapis taki widnieje także w podstawowych dokumentach Unii Europejskiej, świadcząc o tym, że ochrona środowiska naturalnego należy do zasadniczych celów Wspólnoty (wydano szereg regulacji związanych z zagadnieniem ekorozwoju)¹⁰.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że zrównoważony rozwój zazwyczaj tłumaczy się jako koncepcję, która zakłada, że należy stosować taki sposób gospodarowania, w którym szeroko rozumiane zasoby środowiskowe nie prowadzą do degradacji eksploatowanych systemów i ich otoczenia. Rozwój zrównoważony, przez niektórych autorów utożsamiany z ekorozwojem, rozumiany jest w takim przypadku jako zintegrowany i spójny system działań, które polegają na racjonalnym wykorzystaniu, kształtowaniu i ochronie środowiska przyrodniczego.

Trzeba także podkreślić, że jeszcze do niedawna zanieczyszczenia środowiska naturalnego były traktowane jako negatywne skutki zewnętrzne działalności gospodarczej¹¹. Skutki te jednak nie były brane pod uwagę przez przedsiębiorstwa w kal-

⁷ D.W. Bromley, *Environment and Economy: Property Rights and Public Policy*, Blackwell, New York 1991, s. 27.

⁸ S. Nowicki, *Problemy ekorozwoju Polski*, Akademia Polonijna, Częstochowa 2003, s. 5.

⁹ M. Rybak, wyd. cyt., s. 203.

¹⁰ Tamże, s. 204.

¹¹ J.R. Jackson, R.L. Miller, S.G. Miller, *Business and Society: Managing Social Issues*, West Publishing Company, New York 1997, s. 210.

kulacji rachunku zysków i strat. Środowisko naturalne, czyli woda, czyste powietrze i ziemia, uważane są za dobra wolne, które każdy może użytkować wedle swoich upodobań. W sytuacji, gdy podejmowane decyzje uwzględniają wyłącznie warunki konkurencji, przedsiębiorstwa starają się wykorzystywać maksymalnie środowisko oraz rezygnują z dość kosztownych środków potrzebnych do jego ochrony. Zazwyczaj społeczeństwo wybiera bieżące korzyści, jakie wynikają z wygodniejszego stylu życia, a troską o środowisko obarcza przyszłe pokolenia¹².

W czasie umiędzynarodowienia procesów gospodarczych konieczne jest przyjęcie takich zasad działania, które będą wyrównywały konkurencyjne warunki zarówno w skali krajowej, jak i w skali globalnej. W rozwiązywaniu współzależnych problemów o podłożu gospodarczym i ekologicznym niezbędne jest wykorzystywanie zasad międzynarodowych, a także międzygeneracyjnej sprawiedliwości wraz z zasadami współpracy międzynarodowej. W myśl tych zasad współczesne pokolenia powinny zaspokajać własne potrzeby tak, aby umożliwić zaspokojenie podobnych potrzeb przyszłym pokoleniom. Działalność gospodarcza nie może niszczyć przyrody, nie może też prowadzić do wyczerpywania naturalnych zasobów, z których będą chciały skorzystać następne pokolenia. Opierając się na tezie, że jako ludzkość dążymy do otwartego społeczeństwa globalnego, możemy postulować o sprawiedliwe pozyskiwanie i zużywanie zasobów środowiska naturalnego, co uwzględnia ochronę dziedzictwa przyrodniczego ludzkości w zakresie oddziaływania na środowisko¹³.

3. Wybrane systemy zarządzania środowiskowego w aspekcie CSR

Koncepcja zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwie realizowana jest dzięki wdrażaniu różnych programów mających określone założenia, do których zaliczamy m.in. Program Czystszej Produkcji (CP), a także rozwiązania systemowe o znormalizowanym charakterze, takie jak EMAS (*Eco-Management and Audit Scheme*) oraz System Zarządzania Środowiskowego według normy ISO 14001.

3.1. Program Czystszej Produkcji

Przemysłowy ruch ekologiczny pod nazwą Czystsze Produkcje jest bardzo popularną i znaną w Polsce inicjatywą. W naszym kraju funkcjonuje jako Stowarzyszenie „Polski Ruch Czystszej Produkcji”. Zmniejszenie uciążliwości dla środowiska jest jednym z głównych aspektów Czystszej Produkcji. Kolejnym jest tzw. *dotatkowy efekt ekonomiczny*. Oznacza to, że projekty CP przynoszą korzyści zarówno przyrodzie, jak i przedsiębiorstwu¹⁴. Dla przykładu: zamykając obieg wody przy zwilżaniu

¹² Tamże, s. 205.

¹³ M. Rybak, wyd. cyt., s. 206.

¹⁴ Z. Nowak, *Czystsza Produkcja – strategia ochrony środowiska XXI wieku*, „Problemy Ekologii” 2007, s. 63.

lub chłodzeniu, redukuje się zużycie wody (jako zasobów przyrody), ale równocześnie zmniejsza opłaty za jej zużycie. Z kolei zmniejszenie emisji toksycznych substancji ogranicza opłaty za korzystanie ze środowiska itp. Jest to zatem droga do zmniejszenia kosztów przedsiębiorstwa. Czystsza Produkcja nie jest działaniem jednorazowym. Przedsiębiorstwa decydujące się na dobrowolne wdrożenie strategii CP stale dążą do redukcji zanieczyszczeń, zmniejszenia zużycia energii oraz kosztów związanych z opłatami środowiskowymi poprzez opracowywanie i wdrażanie tzw. projektów CP¹⁵.

Strategia Czystszej Produkcji zakłada:

- umocnienie udziału biznesu oraz przemysłu w odpowiedzialności za oddziaływanie na środowisko naturalne,
- prowadzenie rachunków ekologicznych korzyści oraz ekonomicznych wyników, a także sporządzanie przez przedsiębiorstwo rocznych raportów o ochronie środowiska i zużyciu energii oraz zasobów naturalnych,
- propagowanie właściwej przedsiębiorczości z uwzględnieniem dobra i ochrony środowiska¹⁶.

Czystsza produkcja jest więc strategią ochrony środowiska polegającą przede wszystkim na ciągłym i zintegrowanym działaniu zapobiegawczym w odniesieniu do procesów, a także produktów i usług, dążącym do wzrostu efektywności produkcji i usług oraz redukcji ryzyka zarówno dla ludzi, jak i dla środowiska naturalnego. Jest to strategia zintegrowana, obejmująca wszystkie komponenty środowiska naturalnego, takie jak woda, powietrze i gleba. Priorytetem strategii jest przeciwdziałanie zanieczyszczeniom u źródła ich powstawania, co świadczy o zapobiegawczym charakterze tej strategii. W programie uczestniczą obecnie takie przedsiębiorstwa czy podmioty, jak: Bumar Elektronika, Elektrownia Stalowa Wola, Elektrociepłownia Zielona Góra, Cemex Polska, MCD Electronics, Urząd Marszałkowski w Opolu czy Powiat Żyrardowski¹⁷.

3.2. Program Europejskiego ekozarządzania i audytów środowiskowych (EMAS)

W 1993 r. Komisja Europejska wydała regulacje odnośnie do dobrowolnego uczestnictwa przedsiębiorstw przemysłowych w Programie Ekozarządzania i Audytowania. W latach 1999-2001 opracowano i przyjęto kolejny akt prawny pod nazwą EMAS II. Obowiązuje on bezpośrednio we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej, a jednocześnie ma charakter nadrzędny w stosunku do przepisów i regulacji prawnych obowiązujących na terenie poszczególnych państw.

¹⁵ www.programcp.org.pl (02.10.2012).

¹⁶ M. Rybak, wyd. cyt., s. 211.

¹⁷ J. Łańcucki, *Podstawy kompleksowego zarządzania jakością TQM*, Poznań 2003, s. 152.

EMAS to koncepcja prośrodowiskowego ukierunkowania w zarządzaniu przedsiębiorstwem obejmująca przede wszystkim:

- ciągłe monitorowanie stanu środowiska w obszarze związanym z produkcją danego przedsiębiorstwa, poprzez określanie szczególnie poziomu negatywnego wpływu na środowisko, odpowiadającego stosowaniu najlepszych i opłacalnych ekonomicznie technologii;
- przestrzeganie norm i praw odnoszących się do ochrony środowiska;
- ciągłe zmniejszanie szkodliwych oddziaływań na środowisko tam, gdzie zlokalizowane zostało przedsiębiorstwo;
- określenie celów związanych z poprawą ochrony środowiska, a także poszczególnych etapów i środków niezbędnych do ich realizacji wraz z podaniem terminów oraz osób odpowiedzialnych za wykonanie danego zadania;
- informowanie społeczeństwa o osiągniętych efektach w zakresie działalności prośrodowiskowej;
- wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego służącego jako narzędzie realizacji polityki ekologicznej;
- zobowiązanie pracowników i podwykonawców, a także dostawców do przestrzegania obowiązujących norm zakładowych o charakterze środowiskowym¹⁸.

Program EMAS umożliwia zatem dobrowolny udział przedsiębiorstw w europejskim systemie zarządzania środowiskowego. Proces dostosowania się do określonych w EMAS wymogów to jednak przedsięwzięcie złożone i wielokierunkowe, wymagające pełnego zaangażowania zarówno kierownictwa, jak i pracowników danego przedsiębiorstwa¹⁹. Firmy wdrażające EMAS to m.in.: Honda, Nestle, Shell, Aventis, Electrabel, Siemens, DuPont, Vodafone czy Osram.

3.3. Standardy ISO serii 14001

W 1991 r. zapoczątkowano prace nad systemem zarządzania środowiskowego ISO. Prowadzone w ramach strategii przez grupy doradców intensywne konsultacje miały na celu opracowanie nowego podejścia w zakresie norm dotyczących środowiska. Opracowane normy miały stanowić wsparcie ISO dla koncepcji dotyczącej zrównoważonego rozwoju, będącego głównym przedmiotem dyskusji podczas konferencji ONZ pod hasłem Środowisko i Rozwój²⁰.

Głównym celem międzynarodowych standardów odnoszących się do zarządzania środowiskiem jest dostarczenie przedsiębiorstwom efektywnego systemu, który po zintegrowaniu z systemem zarządzania przedsiębiorstwem ma służyć realizowaniu celów ekonomicznych i społecznych. Standardy te prowadzić mają do uporządk-

¹⁸ Tamże, s. 153.

¹⁹ R. Velford, A. Gouldson, *Environmental Management and Business Strategy*, Pitman Publication, London 1994, s. 120.

²⁰ K. Olejniczak, M. Bieniecki, *Ogólne zasady dotyczące wymagań i wdrażania systemu zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie*, „Problemy Ekologii” 1999, s. 123.

kowania oraz ujednolicenia działań prowadzonych na rzecz ochrony środowiska, ale również do zademonstrowania starań poczynionych wobec opinii publicznej. Działania te mają sprzyjać otwartości oraz gotowości przedsiębiorstwa na dialog z zainteresowanymi stronami²¹.

Powyższy system zarządzania środowiskiem według ISO 14001 jest wprowadzany dobrowolnie i stanowi podejście usystematyzowane do pojętych szeroko zagadnień ochrony środowiska naturalnego. Ma na celu osiąganie trwałej poprawy, jak również zmniejszanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko. Normy ISO 14001 pozwalają każdej organizacji opracować zasady i wdrożyć system indywidualnego zarządzania ochroną środowiska, odzwierciedlający charakter oraz rozmiar jej niekorzystnych oddziaływań, a także możliwości techniczno-ekonomiczne. Standardy te są zatem elementem istotnym dotyczącym samokontroli przedsiębiorstw w obrębie zagadnień środowiskowych pozwalających na przejście inicjatywy w poprawie swojego oddziaływania na środowisko naturalne, przy jednoczesnej eliminacji postaw obronnych czy reaktywnych²².

4. Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że koncepcja ekorozwoju wymaga przede wszystkim transformacji jej dotychczasowych założeń na poziomie zarządzania przedsiębiorstwem. Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju mają zazwyczaj charakter długofalowy, co sprawia, iż wiążą się one ze strategicznymi decyzjami. Dlatego wymaga to docenienia zagadnień ochrony środowiska w zakresie obejmującym wszystkie sfery funkcjonowania danego podmiotu gospodarczego.

W wymiarze praktycznym na pewno bardzo ważne jest podejmowanie badań w zakresie relacji przedsiębiorstwo–środowisko, a zwłaszcza zagadnienia związane z zarządzaniem środowiskowym oraz dotyczącymi go systemami. W szerokim zakresie powinno się uwzględniać wpływ warunków globalnych oraz procesów integracji na środowiskowe uwarunkowania przedsiębiorstw, rolę polityki państwa i różnych rozwiązań systemowych odnoszących się do środowiska naturalnego oraz tworzyć sieci współpracy podmiotów gospodarczych w obszarze ochrony środowiska.

Przedsiębiorstwa przyjmujące postawę aktywną w zakresie ochrony środowiska stają się częścią zarówno polityki społecznej, jak i strategii ogólnej. Zakres ochrony środowiska wyznaczany jest nie tylko przez ekologiczne ustawodawstwo, ale również przez świadomość kierownictwa i szeregowych pracowników konkretnego przedsiębiorstwa. Warto także zwrócić uwagę, na to że nowa generacja menedżerów i przedsiębiorców zauważa wymierne i bardzo istotne korzyści marketingowe dające możliwość promocji własnych produktów oraz tworzenia dobrego wizerunku

²¹ J. Łańcucki, wyd. cyt., s. 158.

²² L. Preisner, *Standardy międzynarodowe w ochronie środowiska*, Wyd. SGH, Warszawa 2002, s. 446.

odpowiedzialnej firmy poprzez odpowiednie nagłośnienie w postaci np. programów ochrony środowiska naturalnego. Dzięki takiej postawie przedsiębiorstwo zyskuje polityczną akceptację i społeczną legitymizację.

Literatura

- Bromley D.W., *Environment and Economy: Property Rights and Public Policy*, Blackwell, New York 1991.
- Carroll A.B., *Business and Society: Ethics and Stakeholder Management*, College Division South, Ohio 1993.
- Jackson J.R., Miller R.L., Miller S.G., *Business and Society: Managing Social Issues*, West Publishing Company, New York 1997.
- Łańcucki J., *Podstawy kompleksowego zarządzania jakością TQM*, Poznań 2003.
- Nowak Z., *Czystsza Produkcja – strategia ochrony środowiska XXI wieku*, „Problemy Ekologii” 2007.
- Nowicki S., *Problemy ekorozwoju Polski*, Akademia Polonijna, Częstochowa 2003.
- Olejniczak K., Bieniecki M., *Ogólne zasady dotyczące wymagań i wdrażania systemu zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie*, „Problemy Ekologii” 1999.
- Piontek B., *Rozwój zrównoważony i trwały w miernikach i systemach sprawozdawczości*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji, Bytom 2002.
- Preisner L., *Standardy międzynarodowe w ochronie środowiska*, Wyd. SGH, Warszawa 2002.
- Ratajczak M., Wołoszyn J., Stawicka E., *Spoleczna odpowiedzialność małych i średnich przedsiębiorstw agrobiznesu z obszarów wiejskich*, Wyd. SGGW, Warszawa 2012.
- Raport Odpowiedzialny biznes w Polsce. Dobre praktyki, Warszawa 2008.
- Rybak M., *Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 2004.
- Velford R., Gouldson A., *Environmental Management and Business Strategy*, Pitman Publication, London 1994.
- www.fob.org.pl/co-to-jest-csr.htm (16.07.2012).
- www.programcp.org.pl (02.10.2012).

SUSTAINABILITY AS THE BASIS OF RESPONSIBLE BUSINESS (CSR) IN THE ENVIRONMENTAL AREA

Summary: Both in literature and science of CSR there are the most often several areas of companies involvement such as: marketplace, workplace, society and environment. The purpose of this paper is to present sustainability as a fundamental aspect in the framework of responsible business in the area of the environment. The second part will also present selected environmental management systems, such as the Cleaner Production Programme, The European Eco-management and environmental audits of EMAS and ISO 14001 standards, which play an important role in today's economy under the protection of the environment and measures taken in this field.

Keywords: responsible business, enterprise, environment, CSR strategy, sustainability.